

[Axel Ivan Pedersen.]

foranstaltninger, der er i stand til at bringe priserne ned i nybyggeriet.

Jeg tænker naturligvis først og fremmest på den licitationslov, vi i nær fremtid står over for, men jeg tænker også på en anden ting. Jeg har vist nævnt det før, men det kan åbenbart trænge til at blive gentaget. Jeg tænker på, at vi på den ekskursion, boligudvalget var ude på, besøgte det mest automatiserede teglværk i hele landet og dér fik at vide, at trods den produktion, man havde, kunne man ikke føre en prispolitik, der var selvstændig, men måtte anlægge sin prispolitik efter mindre rationelt drevne teglværker. Jeg kan ikke i denne forbindelse lade være med at lade mine tanker gå tilbage til de diskussioner, der i sin tid var om monopolloven, og rejse det spørgsmål, om monopollovens bestemmelser mod konkurrencebegrænsning i virkeligheden er effektive nok over for hele det spørgsmål, der her er rejst.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtages uden afstemning.

Første næstformand (From): Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om en reform af ejendomsbeskatningen [af Poul Dam m. fl.].

(Forslaget til folketingsbeslutning (nr. XII) findes i tillæg A. sp. 1537, fremsættelsen i tidenden sp. 3531).

Første næstformand (From): Sammen med denne sag foretages den følgende sag på dagsordenen, nemlig:

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning om foranstaltninger til støtte for kommunernes planlægning samt til modvirkning af grundspekulation [af Poul Dam m. fl.].

(Forslaget til folketingsbeslutning (nr. XIII) findes i tillæg A. sp. 1541, fremsættelsen i tidenden sp. 3531).

Sagerne sattes til forhandling.

Indenrigsministeren (Hans Hækkerup): Forslaget til folketingsbeslutning om en reform af ejendomsbeskatningen fortolker jeg derhen, at forslagsstillerne ligesom jeg mener, at ejendomsbeskatningen bør være et varigt led i dansk beskatning.

Jeg er med forslagsstillerne enig i, at de for 1966-67 gældende bestemmelser må revideres, dog undtager jeg amtsbeskatningen, som jeg tror har fundet en form, der må virke tilfredsstillende. Jeg erkender, at en virkelig reform af dette beskatningsområde er påkrævet, men mon ikke vi kunne tage udgangspunktet i de forslag, regeringen fremsatte i fjor?

Forslaget til beslutning går ud på, at der bør nedsettes et folketingsudvalg. Jeg ville personlig foretrække, at man nedsatte et udvalg bestående af embedsmænd, særligt sagkyndige og repræsentanter for de kommunale organisationer.

Den første del af forslaget går ud på, at alle ejendomsskatter skal afløses af en grundskyld, der pålignes efter samme satser overalt i landet. Jeg forudsætter, at forslagsstillerne er klar over, at dette forslags gennemførelse indebærer, at den fikserede ejendomsskyld til stat og kommuner skal bortfalde, men jeg rejser spørgsmålet: hvorledes med dækningsafgifterne? Forslaget indeholder en sætning om, at der skal være samme sats over hele landet, og jeg erkender naturligvis, at dette ud fra mange synspunkter ville være det ideelle. Men på den anden side betyder det et meget stærkt indgreb over for kommunerne, og i dag lader det sig overhovedet ikke gennemføre. Det ville få de alvorligste følger for personbeskatningen i en lang række kommuner.

Det andet afsnit i forslaget går ud på, at „satserne skal forhøjes gradvis efter en forud lagt plan, indtil de svarer til fuld inddragning af grundværdien til det offentlige“, altså indførelse af fuld grundskyld. Hvad er fuld grundskyld? Jeg tror, vi kan holde os så nogenlunde til den definition, der blev givet i grundskyldskommissionens betænkning, og det vil altså sige, at fuld grundskyld er en årlig afgift, der svarer til hele jordrenten, hvilket vil sige den indtægt i penge eller penges værdi, som jorden efter sin beskaffenhed og beliggenhed ved en

[Indenrigsministeren.]

økonomisk god anvendelse kan yde, og som en fornøftig mand derfor er villig til at betale i stedet for en købesum én gang for alle. Dette indebærer, at handelsværdien nærmer sig nul, og det rejser en række praktiske og teoretiske problemer. Hvordan skal vi, når vi er nået frem til den fulde grundskyld, ansætte de afgiftspligtige værdier? Indebærer forslaget en stillingtagen til, om de nuværende ejere skal have erstatning? I sin tid opgav man tanken om at gennemføre den fulde grundskyld og gik i stedet over til at gennemføre grundstigningsskyld. Den tanke er jo også nu opgivet. Grundstigningsskylden er bortfaldet. Dette afsnit rejser altså en lang række problemer, som kræver en stillingtagen.

Det tredje punkt går ud på, at „indtil ejerskifte kan der ikke af nogen ejendom opkræves mere i grundskyld end det største beløb, der er opkrævet i ejendomsskatter i alt i noget af skatteårene 1964-65—1966-67“. Over for dette rejser jeg spørgsmålet: vil dette betyde, at de nye ejere får ejendommene til relativt lave priser? Forudsætningen må i hvert fald være, at køberne tror på, at denne ordning fremover kan fastholdes. Hvilken garanti har vi derfor? Der er altså også her problemer, som kræver en nøje overvejelse.

Punkt 4 går ud på, at forhøjelser af ejendomsskatterne ud over beløbet i 1966-67 ikke må overvælttes på lejerne. Jeg forstår tankegangen bag det, men er det rimeligt, og kan det, når det kommer til stykket, praktiseres?

Det femte punkt går ud på, at „provenuet af grundskylden skal tilfalde kommunerne. For de kommuners vedkommende, der indgår i amtskommunerne, fordeles provenuet mellem sognekommuner og amtskommuner efter regler, der sikrer, at påligningen af personlig indkomstskat i den enkelte sognekommune holdes inden for rimelige grænser“. Jeg forstår også tankegangen bag dette, men jeg rejser det spørgsmål: er det overhovedet realistisk? Der er jo så stor forskel på omfanget af den service, den enkelte kommune yder sine borgere, og der er så stor forskel på det grundlag, sognekommunen virker på, at dette ikke lader sig gennemføre. Så tilføjer man forsigtigt

— og naturligvis rimeligt, hvis der skal være mening i det —

„Om fornødent kan udvalget inddrage dels udgiftsfordelingen mellem stat, amter og kommuner, dels spørgsmålet om indførelse af direkte indkomstskat til amterne i sine overvejelser“.

Disse meget store problemer behandles jo i øjeblikket dels i byrdefordelingsudvalget, som er et rent embedsmandsudvalg, dels i kommunallovskommissionen, og jeg tror, vi skal afvente udtalelser fra disse udvalg og kommissioner, før vi tager stilling til det rejste spørgsmål.

Jeg erkender, at der i dette forslag til beslutning er rejst en række problemer, som det vil være rimeligt at se på, og jeg ville derfor være meget stærkt indstillet på, at forslaget til beslutning henvises til et folketingsudvalg, hvor vi nærmere kan drøfte de rejste problemer.

Det andet forslag til folketingsbeslutning, forslaget om foranstaltninger til støtte for kommunernes planlægning og til modvirkning af grundspekulationen, giver mig anledning til følgende bemærkninger:

Når man under punkt 1 foreslår

„at give det offentlige forkøbsret til fast ejendom i mindst samme omfang som angivet af de jordlovsforslag, som folketetinget vedtog i 1963“,

så må jeg sige — og det ved forslagsstillerne — at mit parti principielt er enig i problemet om forkøbsretten, og de jordlovsforslag, der henvises til, indeholdt jo i to forslag meget vidtgående bestemmelser om forkøbsret. Der var dels en kommunal forkøbsret til jord i fremtidige byområder, hvor det drejede sig om ejendomme på mere end 6.000 m² i godkendt byudviklingsområde inden for områdets inder- eller mellemzone og med indenrigsministeriets samtykke ejendomme over 10.000 m², beliggende i godkendt byplan- eller dispositionsplanområde, dels var der tale om én statsforkøbsret, indføjjet i statshusmandsloven, en statslig forkøbsret til ejendomme på mindst 10.000 m² med et lovbestemt formål. Begge disse bestemmelser var særdeles vidtgående. Nu siger man i forslaget her: „i mindst samme omfang“. Jeg gentager: principielt er mit parti tilhænger af såvel en kommunal som en statslig forkøbs-

[Indenrigsministeren.]

ret, men er det politisk realisabelt i dag? Ikke 3 år efter folkeafstemningen kommer forslagsstillerne med et forslag, om hvilket man må vide, at det lader sig ikke gennemføre.

Jeg vil gerne understrege, hvad jeg sagde under jordlovsdebatten for 3 år siden: jeg tror ikke på, at vi i dette land i det lange løb kan opretholde så eksklusiv en privat ejendomsret, som vi har det i dette lille land på 43.000 km² og med 4½ mill. indbyggere; jeg tror ikke på det i det lange løb. Og jeg vil gentage, hvad jeg sagde dengang: kommer Danmark i den situation at blive medlem af fællesmarkedet, så har vi krav på en beskyttelse, således at dansk jord kan blive på danske hænder. Men efter det nederlag, vi led ved folkeafstemningen, forekommer det mig, at det her foreliggende forslag simpelt hen må betragtes under synsvinklen en demonstration. Tiden er ikke moden hertil.

Jeg vender mig til næste punkt. Man

„opfordrer regeringen til at fremsætte lovforslag, der sigter til at forøge kommunernes muligheder for en aktiv indsats for en planmæssig byudvikling, bl. a. ved statsstøtte til kommunernes erhvervelse og byggemodning af jord på betingelse af, at de erhvervede arealer ikke sælges, men stilles til rådighed for brugerne på jordrentevilkår.“

På jordrentevilkår — det vil altså sige den fulde grundskyld. Må jeg om jordrenteprikket gøre den bemærkning, at vi jo alle ved, at det er på retur. De lovforslag, som i løbet af kort tid kommer til behandling vedrørende landbrugsejendomme og statshusmandsbrug, viser os, at det går i en helt, helt anden retning. Det kan man være utilfreds med, og jeg er principielt enig med det ærede medlem, når han peger på jordrenteprikket som et rimeligt og et fornuftigt princip; men det er simpelt hen politisk på retur. Så kunne man vælge en anden udvej; i stedet for at stille ejendommen til rådighed for borgerne på jordrentevilkår kunne man måske udleje den, og derom vil jeg gerne sige, at det var jo en forhandling værd; men også det rejser en række problemer, både realkreditmæssigt og i forhold til skattelovgivningens af-

skrivningsregler. Men endin, det er en ting, man kan diskutere; der kan være ræson deri.

Den næste afdeling under punkt 2 peger på, at man bør indføre

„adgang til ekspropriation af arealer, hvis erhvervelse er nødvendig for en rationel gennemførelse af en vedtagen byplan eller byudviklingsplan.“

Må jeg minde om, at regeringsudvalget af 1962 overvejede dette spørgsmål, men frafaldt tanken om ekspropriation. Og jeg rejser det spørgsmål: er det muligt at gennemføre en så omfattende adgang til ekspropriation uden en grundlovsændring? Forslagsstillerne ved, at vi lever i et land, hvor domstolene mener at have ret til at tilsidesætte en af folketinget vedtagen og af kongen stadfæstet lov som grundlovsstridig. Der er partier i denne sal, som synes, at det er en fortrinlig idé, at det er borgerens beskyttelse mod statsmagtens overgreb. Der er oven i købet et parti, der har syslet med den tanke at lade domstolene supplere sig selv. Tankegangen er i bund og grund udemokratisk. Men vil vi frem ad den vej, forslagsstillerne peger på, så spørger jeg: kræver det ikke en grundlovsændring? Jeg ved, at en række andre vesteuropæiske lande har en vid adgang til ekspropriation til byggegrunde; men er det muligt at realisere tanken her? Jeg tror det ikke, hvor tiltalende den ud fra mit synspunkt så end måtte være.

Det næste problem, der rejses, er spørgsmålet om „forøget statsstøtte til sanering“. Må jeg minde om, at 1959-lovgivningen har placeret initiativet i denne henseende hos kommunerne. Staten yder tilskud, og staten yder lån inden for begrænsede beløb, 8 mill. kr. årligt til tilskud og 18 mill. kr. til lån. Det udnyttes ikke. Der kan være mange grunde til, at kommunerne ikke udnytter denne lovgivning. Det er vel navnlig problemet med at skaffe erstatningslejligheder, der gør sig gældende, og det er vel også det, at man møder en meget kraftig modstand imod saneringen i mange grundejer-kredse; dertil kommer, at kommunerne let lader sig friste til at lade selvsaneringen sejre.

Jeg rejser det spørgsmål over for forslagsstillerne: hvordan tænker man sig problemet løst? Vil man lovbestemmelser gæende

[Indenrigsministeren.]

ud på en hurtigere forældelse af den uegnede boligbestand gennem generelt skærpede krav? Det kan gøres, det erkender jeg, men man må tage med i betragtning, at hermed er kommunerne sat ud af spillet.

Det næste punkt i forslaget peger på, at man bør „fremme kommunernes opførelse og erhvervelse af udlejningsejendomme“. Må jeg herom sige, at kommunernes erhvervelse af udlejningsejendomme jo ikke i sig selv fremmer nogen boligproduktion. Og hvad skal hensigten være? Mener forslagsstillerne, at kommunerne skal udleje disse ejendomme til en pris, der er lavere end den, som økonomisk er indiceret? Vil man ad den vej yde tilskud til visse borgeres boligudgifter? Det kan man diskutere, det erkender jeg. Kommunerne erhverver vel ofte ejendommene, men af andre grunde. Det kan skyldes ønsket om at muliggøre en husvildeforsorg, men det er mit indtryk, at kommunerne hellere sælger end køber. Men jeg erkender, at der her er peget på et problem, som er en debat værd.

Endelig peges der på, at man bør søge „at begrænse grundspekulationen ved indførelse af maksimalpris på jord“, og der henvises i bemærkningerne til forslaget til det, der er sket i Norge. Må jeg derom sige, at i 1940 indførte man i Norge en prisregulering på fast ejendom, herunder også ubebyggede grunde. Bestemmelserne vedrørende ubebyggede grunde blev holdt i kraft indtil 15. oktober 1954, hvor man lod mere omfattende undersøgelser iværksætte, hvorunder det norske prisdirektorat advarede imod at fortsætte med denne, om jeg må bruge udtrykket, prisregulering af grunde. Alligevel gennemførte man i 1958 midlertidige regler om rimelige priser under hensyntagen til overdragelsespriserne i 1956. En senere nedsat komité har i juni 1962 afgivet en betænkning med negativ indstilling; man har ment det umuligt at nå frem til vurderingsprincipper for en regulering, der ikke indbyder til omgåelse. Man har endnu ikke i Norge taget definitiv stilling til spørgsmålet, og jeg mener ikke, at de norske erfaringer direkte inspirerer os til at prøve det samme. En maksimalprisordning på jord kalder på så mange administrative og så mange lovtekniske problemer, at jeg for min del vanskeligt ser en

udvej, men jeg erkender, at også dette forslag til beslutning indeholder så mange tanker, at det vil være rimeligt, om folketinget i et udvalg ser lidt nærmere derpå.

Ordføreren for forslagsstillerne (Poul Dam): Jeg vil gerne takke indenrigsministeren hjerteligt, både for den venlige tone, som han aldrig er i stand til at skjule helt, og i og for sig også for, at han har gennemgået forslagene så udmærket, således at jeg kan spare nogen tid på dette punkt.

Det var et gennemgående træk ved ministerens tale, at han om de enkelte punkter udtrykte, dels at han personligt havde megen sympati for tankerne, dels at det var tanker, som var en debat værd. Det første havde vi i og for sig ikke tvivlet på, det andet er vi glade for; det er først og fremmest dette, som er vort formål med at fremsætte forslagene. Vi har ment, at der på dette område var brug for en principdebat. Vi har navnlig med hensyn til ejendomsskatterne haft en lovgivning fra tilfælde til tilfælde, fra principiel fremlægelse til natligt forlig og derefter følgende nyfremsettelse, og under alt dette har vi fået en ordening, som har visse gode træk, men som for mig at se har flere, som bør rettes.

Det er helt klart, at der i en principskitse som den, der er indeholdt i disse to relativt kortfattede forslag, er en mængde praktiske administrative og lovgivningsmæssige problemer. Vi har ikke været blinde herfor; vi mente imidlertid, at det var nødvendigt at få forslagene fremsat for at få en drøftelse i gang af problemerne, for ejendomsbeskatningen ganske særligt, fordi vi jo ved, at vi skal have en ny ordening pr. 1. april 1967, og erfaringerne synes at vise, at en lang, grundig forberedelse ikke er helt unyttig, selv om den kan blive slået over ende i yderste øjeblik.

Vort grundprincip bag de principper for ejendomsskatterne, som er fremlagt i forslaget om en reform af ejendomsbeskatningen, har dels været, at vi ønskede der nu skulle skabes en mere varig ordening, som ville være fornuftigere og enklere end den øjeblikkelige, eller rettere sagt end den, vi skal have fra 1. april, for det er jo den, vi må gå ud fra. Men dernæst har vi ønsket, at ejendomsbeskatningen kunne fastlæg-

[Poul Dam.]

ges således, at den fik en effektiv virkning på grundpriserne. Det bliver utvivlsomt en formuevirkning, en formuevirkning, som først og fremmest kommer til at ligge i fremtiden. Vi har helt klart set, at virkningen må blive, at salgspriserne vil falde, at de nuværende ejendomsbesiddere vil få mindre for deres ejendomme, hvis denne ordning gennemføres, end de ellers ville have kunnet få. Det generer os meget lidt. Vi regner med for de byggede ejendommers vedkommende i hvert fald, at værdien af selve bygningerne vil stige så jævnt, at der ikke er tale om nogen nettonedgang i formuen for de pågældende, men at det, der er tale om, er, at grundspekulationen, for at bruge dette lidt slagordsagtige udtryk, bliver bremset nogenlunde effektivt. Det er altså en formuevirkning, der herigennem er tilstræbt, og vi har bestræbt os for at undgå, at ejendoms-skatterne skulle have en indkomstvirkning. Det må vel indrømmes, at når folk i øjeblikket har købt deres ejendomme, så har de sat sig for ganske bestemte udgifter i forbindelse dermed dels som ejendomsskatter, dels som renter af de lån, de har i ejendommene, og en øjeblikkelig forøgelse af ejendomsbeskatningen ville derfor forandre deres forhold øjeblikkeligt på en ofte uheldig måde. Der skal ikke ske denne indkomstvirkning. Det, der vil ske, er en formuevirkning og naturligvis en væsentlig virkning på mulighederne for at belåne ejendommene i fremtiden, hvad der for mig at se vil have gunstige virkninger på realkreditudviklingen.

Sammenhængen mellem de to forslag er jo den, at flere af punkterne i det sidste forslag ville være overflødige, hvis man og når man havde fået gennemført de tanker, der ligger i det første. Det gælder f. eks. tanken om maksimalpris på jord, for ministeren har jo ganske ret i, at hvis man indfører fuld grundskyld, så bliver handelsværdien nul, og det er et perspektiv, som vi ser i møde med nogenlunde sindsro, selv om vi er fuldstændig klar over, at der bliver en række vurderingsproblemer i denne sammenhæng. Vi tror imidlertid ikke, at disse problemer er uløselige.

Ministerente mente, at det ville være bedre med et udvalg, som bestod af embedsmænd, sagkyndige og repræsentanter for de kommunale organisationer til at drøfte en frem-

tidig reform af ejendomsbeskatningen. Jeg ved ikke rigtigt, om erfaringerne peger helt i den retning. Jeg har ikke talt med nogen af de embedsmænd, der har siddet i de udvalg, som forrige år beskæftigede sig med forslag til forenkling af ejendomsbeskatningen, om de synes, at deres arbejde har været så forfærdelig gavnligt og nyttigt. Jeg vil tro, det vil være væsentligt at få folketingets partier med ind i dette arbejde tidligt, for at man kan undgå den gamle situation med sagkyndige synspunkter, som ligger meget langt fra de nødsynspunkter, som opstår ad politisk vej i yderste øjeblik.

Jeg har allerede sagt, at vi er ganske indforstået med, at der er en lang række praktiske problemer i disse principper, men jeg tror ikke, at jeg behøver at gennemgå de forskellige indvendinger, som ministeren fremkom med. De var jo sammenvævet med en forståelse for tankerne, en interesse for principperne og en sympati for, at disse ting skulle drøftes nærmere, og jeg vil tro, at hvis vi kan få nedsat et eller to udvalg til at behandle disse ting, så kan vi heri få nærmere oplysninger om de mange forskellige praktiske problemer, der findes.

Ministerente sagde flere gange, at selv om han var principielt enig, måtte man se i øjnene, at disse foranstaltninger ikke var politisk mulige. Jeg er ked af det, men jeg er ikke sikker på, det er rigtigt. Det kommer da an på, hvor mange partier man vil have med til en sådan løsning. Jeg kan godt se, at det måske, også inden de øvrige ordførere har talt, vil være usandsynligt, at der i det nuværende folketing er flertal for tankerne, men jeg er ikke sikker på, at der ikke kunne blive flertal i et kommende folketing for disse ting, og jeg mener i hvert fald, at det vil være forkert at ophøre med at beskæftige sig med tanker, som man synes er rigtige, fordi der i øjeblikket ikke synes at være politisk mulighed for dem. Måske er det netop — jeg ved godt, at man ikke bør give regeringer og store partier råd — men måske er det netop ved at fremsætte politisk rigtige tanker, at man får det flertal, som man så gerne vil have for disse tanker. Bekymringerne over, at tingene ikke kan klares i øjeblikket, bør efter min mening ikke være anledning til, at man lader problemerne ligge og kun klarer de små daglige sager.

Ove Hansen: Det er jo vidtrækkende problemer, der her bringes til behandling, men jeg skal ikke komme så meget ind på disse mange problemer. Indenrigsministeren har jo givet en længere redegørelse, som jeg lyttede til med interesse.

Hvad angår forslaget til folketingsbeslutning om en reform af ejendomsbeskatningen har hr. Poul Dam også givet udtryk for, at det forlig, man sluttede 3 partier imellem her i januar måned, kun er gældende for regnskabsåret 1966-67; der skal altså ske en ændring for det kommende regnskabsår 1967-68, og jeg håber, vi her får en, skal vi sige god og endelig løsning af ejendomsbeskatningen.

Forslagsstillerne nævner i bemærkningerne til deres forslag, at det ville være godt, om vi fik kun én grundskyld her i vort land og vi anvendte samme satser overalt i landet. Indenrigsministeren beskæftigede sig med dette problem og fandt, det ville være uheldigt, og det vil jeg gerne støtte. Jeg tror, det ligefrem ville være umuligt, for der er jo forskellige ting, der er årsag til, hvor en promilles højde skal ligge. Der er for det første kommunernes udskrivningsbehov, og det er så hele vurderingsgrundlaget. Det er jo ikke ligegyldigt, om m²-prisen er 1 kr., eller den er 300 kr., så 35 promille, som man taler om her, ville jo virke lidt unødigt på de grundpriser, jeg har omtalt her. Der er altså mange ting, der skal overvejes.

Jeg synes, det forslag, vi havde i efteråret fra indenrigsministeren, indeholdt det helt rigtige — også ud fra en kommunalmænds betragtning — at vi her lod kommunerne selv fastsætte promillernes størrelse. De folk, der har de bedste forudsætninger for at fastsætte promillernes størrelse, er også dem, der skal gøre det.

Når vi dernæst skal tale om hele den kommunale ejendomsbeskatning, skal vi vel også tænke på den byrdefordeling, der tales en hel del om, på, om der skal ske ændringer med hensyn til statens refusioner til kommunerne. Der er altså problemer nok i dette forslag til folketingsbeslutning, og jeg kan tilføje, at mit parti gerne vil medvirke til, at vi ser lidt nærmere på dem i et udvalg.

I forslaget til folketingsbeslutning om støtte til kommunernes planlægning og til

modvirkning af grundspekulation m. v. er det også meget vidtrækkende ting, der nævnes. Ordføreren for forslagsstillerne henviser til jordlovsforslagene fra 1963. Vi kender resultatet: at de ikke blev gennemført. Jeg beklager, at de ikke blev gennemført, for jeg tror, det havde været af meget stor betydning for vort land, om vi havde fået dem gennemført. Jeg tror, det havde dæmpet de grundpriser, vi nu kender til, og som stiger alt for meget. Jeg tror også, det havde været meget betydningsfuldt for os, om vi havde fået gennemført den statslige og kommunale forkøbsret, som forslagene også gav adgang til.

Dernæst vil jeg sige et par enkelte ord om støtte til kommunerne til at erhverve arealer og gøre dem byggemodne. Det kan vi som kommunalfolk naturligvis kun være interesseret i, og jeg tror også, at der i nogen grad er grund til at støtte kommunerne i at erhverve arealer og gøre dem byggemodne. En ændring, vi vedtog her i tinget i fjor, giver adgang til igennem byudviklingsloven til en vis grad at give støtte til kommunerne til at byggemodne arealer.

Ekspropriationsadgangen beskæftigede indenrigsministeren sig med; jeg skal ikke komme nærmere ind på den og heller ikke på spørgsmålet om maksimalpris på jord. Jeg forstod på indenrigsministeren, at man ikke har de allerbedste erfaringer fra Norge. Vi er interesseret i at stifte lidt bekendtskab med, hvordan det virker i Norge, og det får vi vel også adgang til i det udvalg, som skal nedsættes.

Jeg vil slutte med at sige, at mit parti vil være villig til at se på problemerne under udvalgsarbejdet.

Jacob Sørensen: Jeg skal heller ikke sige så forfærdelig meget om disse forslag; ministeren har jo gennemgået problemerne grundigt, og jeg er enig med ministeren om ikke i alle hans principielle bemærkninger så dog i den vurdering, han gav udtryk for, med hensyn til, hvad der var muligt i den øjeblikkelige situation.

Det vil næppe overraske mange, at venstre må afvise at deltage i gennemførelsen af forslag til folketingsbeslutning om at pålægge regeringen det, der her er foreslået.

Det første forslag vedrørende ejendoms-

[Jacob Sørensen.]

beskatningen går faktisk ud på, at man skulle arbejde for at indføre fuld grundskyld og lokke med, at det for de nuværende ejere ikke vil komme til at betyde noget; man vil endog sikre dem, at de ikke får større grundskatter i deres ejertid. Men de må så se i øjnene, at når deres ejertid er udløbet, er det, de har investeret i deres grunde og betalt for dem, reduceret til et nul, for så vidt teorien holder stik. Det må vi afvise at deltage i, og som ministeren sagde, er vi jo på vej bort fra dette, idet vi har ophævet grundstigningsskylden sidste år.

I det andet forslag til folketingsbeslutning er det første punkt, at man opfordrer regeringen til at fremsætte lovforslag om forkøbsretten. Vi har drøftet dette mange gange, og venstre har givet udtryk for sit syn på det: vi tror ikke på virkningen af det med hensyn til at gøre jorden billigere, og i øvrigt har befolkningen jo dømt dette forslag ved folkeafstemningen.

Hvad angår punkt 2 om kommunernes mulighed for aktiv indsats, har vi jo på dette punkt en lovgivning, som giver mulighed for at yde økonomisk bistand fra statens side. Men det er sådan, at vi mangler midler i øjeblikket, og indtil dette ændres, må vi vel nøjes med det, vi har. Vi kan slet ikke medvirke til det på den måde, at det skal være en betingelse, at grundene skal sælges igen på jordrentevilkår.

Ekspropriation har vi tidligere afvist. Vi kan stadig væk ikke medvirke hertil. Man vil ikke kunne opfylde grundlovens krav, hvis man gennemfører en lovgivning på dette område.

Saneringen skal jeg ikke sige noget om. Vi skal naturligvis have saneret i det omfang, det er muligt at bygge nye erstatningsboliger, således at vi ikke jager nogle beboere ud af det, vi kalder saneringsboliger, og tvinger andre ind i boliger, som er endnu ringere. Det, det nu drejer sig om, er at få bygget det nødvendige og få det fordelt rigtigt.

Med hensyn til kommunernes byggeri er vi vel gået væk fra det princip, at kommuner skal bygge udlejningsejendomme i større stil; det varetages af de sociale boligselskaber og private på tilfredsstillende måde.

At man kan begrænse grundspekulation ved indførelse af maksimalpris tror vi heller ikke på, idet vi jo har erfaring for, at maksimalprisordninger er vanskelige og besværlige, og som regel har de ikke givet anledning til nedsatte priser. Det vil give visse komplikationer på mange måder med hensyn til, hvor der bliver lagt den rigtige pris, og hvor den ikke bliver lagt, og man sætter hele den automatiske, sunde og naturlige mekanisme ud af kraft. Det, det drejer sig om, er at tilrettelægge forholdene således, at priserne står i forhold til det, man opnår, og det er klart, at hvis man ønsker sig en bolig eller en grund nær et bycenter i et attraktivt område, må man betale for den forret, man dér får frem for andre borgere i samfundet.

Vi må altså afvise at deltage i forslagenes gennemførelse, men vi vil naturligvis deltage i et udvalgsarbejde.

Gottschalck-Hansen: De to forslag til folketingsbeslutning er næppe tænkt som en venlighed imod den høje regering. Jeg vil tværtimod opfatte dem som en lidt drilsk foreteelse, og jeg har på fornemmelsen, at denne opfattelse latent også er til stede hos indenrigsministeren, der jo, selv om man ved første behandling kun skal behandle problemerne ud fra et principsynspunkt, dissekerede de to forslag og tog standpunkt og vurdering til hvert enkelt punkt og led i disse — og gjorde det meget, meget dygtigt.

Indenrigsministeren havde i og for sig sympati, var forstående, så med velvilje — men konkluderede hele tiden i, at desværre ligger det sådan, at det ikke kan lade sig gøre. Jeg tror i og for sig, at indenrigsministeren har ret. Jeg vil ikke betvivle forslagsstillerens gode, reelle og ædle vilje, men jeg tror, at indenrigsministeren politisk har et jugement og en dømmekraft, som vi skal lytte til, når vurderingen af muligheden for at fremme dette skal gøres op.

Det er jo også en noget uvenlig form at fremkomme med forslag til folketingsbeslutning, når man ved — hvad ordføreren for forslagsstillerne i øvrigt gør gældende i sin skriftlige fremsættelse — at regeringen og socialdemokratiet nu er parthavere i et trekantet forlig, hvori også ejendomsbeskatningen indgår. Jeg er enig med hr. Poul

[Gottschalck-Hansen.]

Dam i, at det ikke løser problemerne om ejendomsskatten; det tror jeg i øvrigt heller ikke de tre forligspartnere mener; det er noget rent foreløbigt. Jeg er også enig i, at der er problemer, og at de skal løses. Men så hører enigheden også op. Det må jeg erkende. Jeg tror ikke, at den her anviste vej er farbar eller hensigtsmæssig at betrede, og det er så rigtigt, når hr. Poul Dam i sin fremsættelsestale siger: vi foregøgler os ikke enighed om alle enkeltheder i vor skitse. Det er klogt at tage dette forbehold. Det er sikkert helt, helt rigtigt.

Hvad angår selve forslagene har indenrigsministeren jo som nævnt behandlet disse, og jeg skal da fatte mig i yderste korthed.

Det første forslag er jo ganske enkelt et spørgsmål om at indføre fuld grundskyld. Det vil næppe chokere hr. Poul Dam, når jeg siger: hus forbi. Det er ikke mig, det er min kollega. Det er ikke noget, vi tror på eller ønsker at være med til — ikke fordi vi af gammel fordom frygter selve tanken, men fordi vi simpelt hen ikke tror på den. Det er meget besnærende og i og for sig også snedigt, når hr. Poul Dam i bemærkningerne til forslaget siger, at der er jo ikke tale om, at man omgående forhøjer. Man begynder derfor med en relativt uskyldig talstørrelse som 35 promille. Vi ved imidlertid, hvorledes disse ting tager form og udvikler sig, og tendensen i lovgivningsmagten i dag — og jeg tror, det har lydhørhed i mange kredse i det høje ting — er jo netop, at vi er ved at gå den modsatte vej. F. eks. åbnes der nu adgang for folk, der har landbrug på jordrentevilkår, til at erhverve denne ejendom. I stedet for at være bestyrer for staten af jord, som de svarer jordrente af, kan de købe denne jord og blive selvejere. Det er en udvikling, der er i gang, og som mange har givet udtryk for at de viser forståelse over for.

Jeg tror ikke på, at man ad jordrentens vej kan klare hele dette problem, og jeg er enig med hr. Ove Hansen — og for så vidt altså også med indenrigsministeren — i

spørgsmålet om, hvorvidt satserne skal være de samme over hele landet. Jeg vil gerne have ensartethed, og jeg er enig med ordføreren for forslagsstillerne i, at alt jordlovgivningsprovenu skal tilfalde kommunerne. Derom kan vi være helt enige. Men vi har dog, da min partifælle hr. H. C. Toft førte ordet under debatten om ejendomsbeskatningen, klart og tydeligt givet udtryk for, hvad vi mener om disse ting: vi vil samle det hele som ét provenu, der kommer kommunerne til gode, og vi mener, at man skal have en ganske bestemt promillesats som maksimum. Jeg ville dog være meget bekymret, hvis det skulle være den samme promillesats i hele landet. Dertil er vilkårene for forskellige, og det er jo helt rigtigt, når hr. Ove Hansen spørger: hvad er det promillen af? Det er nu engang ikke det samme, om det er ovre ved Oksbøl eller Varde eller det er i Gentofte kommune. Der er en forskel dér.

Hvad angår det andet forslag til folketingsbeslutning, det, der taler om kommunernes planlægning, og som vil modvirke grundspekulationen, har forslagsstillerne den frimodighed at henvise til de jordlovsforslag, der den 31. maj 1963 blev vedtaget af et flertal i det høje ting, men som den 25. juni samme år blev forkastet af et flertal af den danske vælgerbefolkning. De jordlove blev manet i jorden, og jordpåkastelsen blev foretaget af et flertal af vælgerbefolkningen. Der er en lille bitte smule drilsk i at opfordre regeringen til at hoppe på den limpind. Jeg kommer næsten til at forestille mig den ærede ordfører for forslagsstillerne som hin germanske kvinde Lorelei, der ved sin sødmefyldte sang søger at lokke regeringsskuden ind på de farefulde skær. Det kan betyde undergang. Det kan betyde tiltetgørelse. Det kan betyde fortabelse. Jeg tror nu også, at socialdemokratiet i og for sig har fået nok. Så sent som i går udtalte den højtærede statsminister, at SF skal få lov til at stemme for deres love, men ikke bestemme deres politik. Jeg har altså også forstået den reaktion, som indenrigsmini-

[Gottschalck-Hansen.]

steren her har givet udtryk for, derhen, at han kan sige nogle pæne, velmenende og i virkeligheden — ja, undskyld, hr. minister — i den forbindelse ligegyldige ord, for det holder ikke. Det er ikke ligegyldigt, hvad ministeren siger, men i relation til oplægget, til denne opfordring til dans, er det: jeg kan desværre ikke træde menuetten.

Hvad angår det andet, der fremhæves i forslaget, ekspropriation, deler jeg fuldt og helt de betænkeligheder, som indenrigsminister Hans Hækkerup har givet udtryk for. Der må simpelt hen en grundlovsændring til; anderledes kan det ikke gøres. Det er lovfæstet i grundlovens § 73, at ekspropriation kun kan finde sted, når det sker til almenvællets bedste og da imod ikke fuld, men fuldstændig erstatning. Vi er vel kommet lidt for langt, hvis vi skal til at revidere rigets grundlov.

Jeg kan ligesom det ærede medlem hr. Jacob Sørensen ikke medvirke til denne sags fremme på det grundlag. Jeg vil selvfølgelig ikke modsætte mig, at der nedsættes et udvalg. Jeg vil gerne være med til at diskutere problemerne, men jeg tror, den ærede ordfører for forlagsstillerne er klar over, at vi, hvor megen sympati og samarbejde vi end kan have på samme slagmark i valgkampen, i denne sag står meget, meget langt fra hinanden og får uhyre svært ved at komme på talefod med henblik på en fælles løsning, hvis de foreliggende forslag til beslutning skal være baggrund og grundlag for denne.

A. C. Normann: Ja, de konservative vil dog altså efter den sidste ærede ordfører at dømme være med til nogen grundskyld, til at fiksere en grundskyld og fastlægge den, til, at dens provenu skal gå til kommunerne. Jeg glæder mig over at høre dette, fordi jeg i og for sig havde fået den opfattelse forud for kommunevalgene, at det så nogenlunde var lykkedes for det konservative folkeparti at få beboerne i Københavns omegn til at tro, at de konservative var imod kommunal grundskyld.

De bemærkninger, jeg i øvrigt skal gøre, og som ikke er ret mange, går udelukkende på forslag til folketingsbeslutning om en reform af ejendomsbeskatningen, idet jeg ikke er ordfører vedrørende forslaget om foranstalt-

ninger til støtte for kommunernes planlægning samt til modvirkning af grundspekulation; det er det ærede medlem fru Grethe Philip.

Jeg behøver ikke at sige så forfærdelig meget for at klargøre det radikale venstres principielle stilling til det, forslaget til folketingsbeslutning indeholder, for den fremgår af behandlinger af hele ejendomsskatteproblemet, som ikke ligger så frygtelig langt tilbage. Jeg kan nemlig for det første henvise til det radikale venstres forslag til folketingsbeslutning om ændring i beskatningen af faste ejendomme, der var til første behandling den 24. februar 1965, og til mine bemærkninger i Folketingstidende 1964-65 på sp. 3019 og følgende. Dernæst kan jeg henvise til den behandling, som fandt sted i indeværende folketingsår af regeringens 5 forslag vedrørende ejendomsbeskatningen, hvorved regeringen faktisk drog konsekvenserne af folketingsbeslutningen. Redegørelsen for mit partis stilling begynder sp. 1204 i Folketingstidende 1965-66; det var den 11. november.

Vi er altså tilhængere af og forslagsstillere til den vedtagelse, at alle ejendomsskatter skal afløses af en grundskyld til kommunerne, hvad der er et væsentligt punkt i det forslag, vi her behandler, men vi afviger fra det, der her foreslås, bl. a. ved, at vi ligesom den højtærede indenrigsminister ikke er tilhængere af samme satser overalt i landet. Jeg kan med hensyn til begrundelsen for vor stilling henholde mig til de bemærkninger, den højtærede indenrigsminister nys gjorde.

Jeg har forstået, at man vil have bygnings-skylden afskaffet med det samme, altså på én gang. Bygningsskatterne til kommunen har man allerede besluttet at aftrappe over en periode på 28 år. Den var fikseret og indeholdt i regeringens lige omtalte forslag, og også ejendomsskylden, bygnings-skylden til staten, skulle aftrappes over en lignende periode. Forslagsstillerne og det radikale venstre er enige om, at bygnings-skylden skal bort, men jeg holder nu til den anskuelse, at det i tilfælde som her, hvor der er tale om en gammel skat, som har nedfældet sig i skattelovgivningen med sine virkninger over en lang, lang periode, er fornuftigt med en overgangsperiode, i hvilken bortfaldet af disse skatter — det drejer sig om ret store beløb, henimod 300 mill. kr. —

[A. C. Normann.]

kan indvirke på de øvrige skatters provenu efterhånden. Det er nemlig sådan, at det er de mindre ejendomme, der rammes ved det forslag, man her har fremsat, idet disse i forvejen i kraft af fradragsbestemmelserne er næsten fri for denne byrde, som særlig rammer de store ejendomme også på landet.

Vi har i forvejen ment, at der nu måtte en ny behandling til af ejendomsskatteproblemet efter udløbet af det år, i hvilket den forventede nye lovgivning udsattes, men vi har ikke fra vor side noget imod, at der nedsættes et udvalg som det, der her er foreslået, selv om jeg ikke er så helt sikker på, at der ikke bliver tale om en overlapning, fordi vi vel skal i gang med behandlingen af regeringsforslagene inden alt for længe. Jeg går nemlig ud fra, at regeringen vil fremsætte sine lovforslag med henblik på tiden efter 1. april 1967 på ny.

Grethe Philip: Det radikale venstre førte sammen med socialdemokratiet i forrige regeringsperiode en række lovforslag frem med sigte på at skabe muligheder for en bedre udvikling inden for byområderne og de hurtigt voksende bymæssige bebyggelser. Det lykkedes som bekendt ikke at få tilstrækkelig forståelse for betydningen af problemet i befolkningen, og lovforslagene faldt ved folkeafstemningen. Medvirkende hertil var sikkert i høj grad den meget forgrovede og til dels vildledende propaganda, der dengang udfoldedes fra konservativ side. Mange stemte vel dengang imod, fordi de ikke helt forstod rækkevidden af lovforslagene og ønskede nye overvejelser.

Siden da er udviklingen gået videre, og store nye områder er blevet bebygget. Vi ser jo ikke mindst i Københavns omegn, hvordan det ene bysamfund efter det andet vokser sig stort i løbet af ganske få år. Skal denne udvikling antage gunstige former, må der en betydelig planlægning til, og kommunerne må på forskellig måde stärkere ind i billedet. Der er for mig ingen tvivl om, at vi har brug for at få indført en forkøbsret til grundarealer for kommunerne med henblik på erhvervelse af arealer, særlig til kommunal institutionsbebyggelse og til rekreative områder. Vi har også brug

for at kunne fremme byggemodningen; i de små hastigt voksende kommuner er det uhyre vanskeligt at klare finansieringen til byggemodning, og det vil være ønskeligt, om der nu kan gives billige statslån hertil.

Det ville også være ønskeligt, om kommunerne i tide kunne erhverve så store grundarealer, at man kunne modvirke grundspekulationen ved udbud af jord, efterhånden som efterspørgslen viser sig. Vi har i en række kommuner set eksempler på, hvorledes man på denne måde har kunnet holde igen på grundpriserne. Der bør også være adgang for kommunerne til at stille arealer til rådighed for brugerne på lejevilkår, så selve ejendomsretten til jorden beholdes af kommunerne og fordelene ved en eventuel prisstigning kommer kommunerne til gode og således tilfalder kommunens beboere i fællesskab. Der er således en hel række forskellige spørgsmål, som det nok er værd at drøfte.

Vi kan ikke blive enige med socialistisk folkeparti i alle de punkter, de har opstillet i forslaget om støtte til kommunernes planlægning og modvirkning af grundspekulation. Jeg kan f. eks. blot pege på, at jeg på forhånd vil stille mig yderst skeptisk over for det hensigtsmæssige i at indføre maksimalpris på jord med det formål at begrænse jordspekulationen. Her tror jeg det rigelige udbud af jord, som jeg netop har omtalt, vil virke langt bedre.

Men selv om vi som sagt ikke er enige i enkeltheder, er vi fælles i den opfattelse, at store problemer i forbindelse med byudviklingen trænger sig på, og at vi snarest må i gang med at løse dem. Og mon vi ikke også snart igen skulle se på vore fredningslove, bestemmelserne om fredning? Det tror jeg.

Jeg kan hermed tilsige mit partis fordomsfri medvirken til en drøftelse.

Johan Asmussen: Jeg synes, det ligesom ligger i luften, at de enkelte tiloversblevne i denne sal gerne snart ville se at komme hjem, men det er nu ikke alene af den grund, jeg skal indskrænke mig til det mindst mulige med hensyn til stillingtagen til de foreliggende forslag. Der er jo ikke tvivl om, at alle i denne sal, også de, der ikke er til stede, ganske nøje ved, hvad alle andre mener på de områder, som de to for-

[Johan Asmussen.]

slag drejer sig om, ejendomsbeskatningen og det offentliges stilling til fastejendomsområdet.

Vort partis stilling på disse punkter er så klar, at jeg kan indskrænke mig til at henvise til, hvad der herom er blevet sagt ved tidligere lejligheder; jeg finder ikke, der er nogen rimelig grund til at prøve på at gentage argumentationen.

Jeg er imidlertid nødt til at gøre et par bemærkninger i anledning af det, den højtærede indenrigsminister sagde. Må jeg først lige sige, at tanken om, hvis man overhovedet skal ind på en undersøgelse, i stedet for et folketingsudvalg at nedsætte et embedsmandsudvalg, synes jeg i og for sig ikke er helt forkert. Uden at tage endelig stilling til spørgsmålet vil jeg gerne påpege, at det kan være betænkeligt ved enhver form for forberedende kommissioner eller udvalg helt eller delvis at lade dem bestå af medlemmer af folketinget; det forekommer mig betænkeligt, at man derved mere eller mindre binder folketinget ved den senere behandling af spørgsmålet. Jeg synes, det gælder om, at folketinget til enhver tid står så frit som på nogen måde muligt over for de forslag, der udarbejdes; hvis det er forslag, der udarbejdes ganske nøgternt af embedsmænd, står folketinget frit over for det resultat, der fremkommer, så frit som det ikke kan stå, hvis man herfra på forhånd implicerer sig. For så vidt er jeg altså enig med den højtærede minister i denne tanke uden dermed at have villet binde mit parti definitivt.

Jeg er også enig, hvilket ikke kommer de saglige ting ved, i ministerens noget sarkastiske bemærkninger om den mangel på realisme, der synes at ligge bag ved disse forslags fremkomst. Den højtærede minister brugte udtrykket, at man måtte betragte dem under synsvinklen en demonstration. Jeg er ganske enig i den vurdering, og jeg ser — jeg kan tage fejl, jeg kan også have ret — en vis baggrund for en sådan demonstration i fremsættelsesdatoen for disse forslag; det var den 18. februar, små tre uger før kommunevalget. Men at der er en betydelig mangel på realisme i at fremsætte disse forslag nu, kan der i hvert fald ikke være tvivl om.

Endelig er jeg desværre nødt til provo-

keret, havde jeg nær sagt, af den højtærede indenrigsminister at gøre en enkelt bemærkning. Ministeren lod sig henrive til i forbindelse med den bestemmelse i forslaget om kommuneplanlægning o. s. v., der tangerer ekspropriation, at fremkomme med nogle bemærkninger om det grundlovs-mæssige, om domstolenes stilling dertil o. s. v., og ministeren, der jo er kendt for at kunne få underholdende indfald også på denne talerstol, kom med en bemærkning, der i virkeligheden tog sigte ikke mindst på mit parti, om, at der var nogle her i salen, der syslede med tanken om, at domstolene skulle kunne supplere sig selv. Vi har nu ikke direkte taget stilling til, hvordan systemet skulle være, vi kommer tilbage til alt det, når vi får tid; men ministeren sagde, at en sådan tanke er i bund og grund udemokratisk. Det kan jeg ikke lade stå uimod-sagt. Jeg skal naturligvis ikke komme ind på en argumentation dér, men jeg kan ikke afholde mig fra at sige, at jeg har med beklagelse, med virkelig beklagelse, flere gange konstateret, at netop den højtærede indenrigsminister synes på visse punkter i bund og grund at mangle forståelse for, hvad demokratiet i virkeligheden indebærer, og jeg synes, bemærkningen før og den opfattelse, der synes at ligge bag, er et udtryk netop for dette.

Vi kan — og det må være min konklusion — ikke på nogen måde medvirke til gennemførelsen af disse to forslag.

Indenrigsministeren (Hans Hækkerup):
 Hr. Johan Asmussen ved, at vi tidligere i denne sal har diskuteret spørgsmålet om domstolenes stilling. Grundloven tog ikke stilling til, om domstolene kan tilsidesætte en lov som grundlovsstridig, tog udtrykkeligt ikke stilling dertil, idet man alene fastsatte, at domstolene kan skride ind, hvor øvrighedsmyndighedens grænser er overskredet. Det har altid været mit partis principielle opfattelse, at folketinget er den øverste institution i dansk forfatning. Det har altid for mig været følt som noget urimeligt, at de af justitsministeren udnævnte dommere kan tilsidesætte en af folketinget vedtaget og af kongen stadfæstet lov.

Men for mig at se bliver det helt angribeligt og aldeles udemokratisk, hvis man tager

[Indenrigsministeren.]

det standpunkt, at dommerne supplerer sig selv. Vil man virkelig instituere i dette samfund en domsmagt, som supplerer sig selv, uden om folketinget, uden om alle øvrige forfatningsmæssige myndigheder, og som stiller sig over folketinget? Det er i sandhed udemokratisk.

Ordføreren for forslagsstillerne (Poul Dam): Hr. Gottschalck-Hansen betragtede disse forslag som en drilsk foreteelse og sammenlignede mig med Lorelei — han har ikke hørt mig synge, så ville han ikke have gjort det. Jeg ved ikke, om han i øvrigt har ret, for dette er ting, vi har arbejdet med temmelig længe, og vi er da nået så langt med nogle synspunkter, at vi har kunnet fremsætte disse forslag; der ligger ikke noget særlig drilsk i det, selv om denne tanke er så nærliggende med hr. Gottschalck-Hansens indstilling til tingene. Der ligger ikke nogen demonstration i, at forslagene blev fremsat den 18. februar, ikke mere i hvert fald, end hvad tilfældet er med en række andre forslag, som fremkom i februar måned, og hvoraf nogle måske blev fremsat med henblik på, at der skulle være kommunevalg. I hvert fald er det ikke sådan, at disse forslag har været genstand for nogen særlig opmærksomhed i pressen eller andre steder. De er omtalt så lidt, at man næsten skulle tro, at nogen ved aviserne havde lagt mærke til, at der skulle være kommunevalg.

Det er blevet sagt af flere, at befolkningen havde dømt jordlovene ved den noksom bekendte folkeafstemning i juni 1963. Jeg ved ikke rigtig, om man kan sige det med rette. Der er tale om, at befolkningen på grundlag af en fra den ene side ikke særlig kvik propaganda og fra den anden side en vel kvik propaganda traf en beslutning, som ikke blev bekræftet ved det følgende folketingsvalg, hvor man i valgkampen i meget høj grad henviste til folkeafstemningens resultat. De partier, som i 1963 var gået ind for disse jordlove, fik et flertal i denne sal og i vælgerbefolkningen ved valget i september 1964, og jeg tror, at forståelsen af, at mange stemte forkert ved den lejlighed, har bredt sig i ganske vide kredse. I hvert fald har man lov til

at tage rigtige tanker op, selv om befolkningen i en kort periode kunne vildledes.

Der er også blevet talt om grundloven og om ekspropriationsreglerne, og hr. Johan Asmussen og indenrigsministeren har ført hele spørgsmålet om domstolene og adgangen til at bedømme loves grundlovsrigtighed ind i diskussionen. Jeg er med indenrigsministeren ganske enig i, at folketinget må være øverste instans, og at de gamle ideer om magtens tredeling hører hjemme i en fuldstændig passé periode; det er tanker, som er fremkommet og kun er berettede under enevælden, som jeg tidligere har haft lejlighed til at sige til hr. Johan Asmussen. (Poul Møller: Da var der ingen tredeling!). Jeg vil ved lejlighed gerne holde et foredrag om det for hr. Poul Møller, hvis det skal være nødvendigt.

Hr. Gottschalck-Hansen tror ikke på den fulde grundskyld. Det vidste vi i forvejen. I og for sig er det jo rigtigt, at der ikke er fremsat så forfærdelig mange synspunkter her, som var uventede. Men det er for os alligevel et rigtigt princip, og vi har ved udformningen af dette forslag til fuld grundskyld lagt vægt på ét bestemt punkt, nemlig at den frygt for ejendomsskatternes indkomstvirkning, som tit har gjort sig gældende, og som tit har været med til at ødelægge vor ejendomsbeskatning og gøre den ringere, skal kunne fjernes, således at vi skal kunne få en ejendomsbeskatning, der skal have det, som vi har ejendomsbeskatningen til, nemlig til en formuevirkning. Der er ikke tale om, at vi her lokker med noget; der er tale om en erkendelse af, at denne frygt må fjernes, for at man kan få en ordentlig ejendomsbeskatning.

Jeg glæder mig over, at alle ordførerne har erklæret sig villige til at drøfte disse problemer i de udvalg, der formentlig vil blive nedsat, og at man fra alle sider har erkendt, at der her er væsentlige problemer. Sympatien for selve de tanker, der er nedfældet i de to forslag, har jo været noget varieret, men jeg er da i stand til at takke nogle af ordførerne, også for en temmelig positiv sympati for disse ting.

Gottschalck-Hansen: Når jeg beder om ordet, er det, fordi jeg gerne vil understrege en enkelthed, som fru Grethe Philip frem-

[Gottschalck-Hansen.]

førte i sin ordførertale, hvor hun sagde, at når resultatet af folkeafstemningen den 25. juni 1963 blev det, det gjorde, så skyldtes det — og jeg skrev det ordret ned — en forgrovet propaganda fra konservativ side. Jeg vil gerne sige, at det undrer mig, og jeg er i og for sig skuffet ud fra mit kendskab til fru Grethe Philip som et meget fint og nobelt menneske, at fruhen vil bruge en vending som denne.

Vi førte en propaganda. Hr. Poul Dam sagde, at der var dårlig propaganda, og der var fin propaganda. Jeg ved ikke, om vi hører til den ene eller den anden kategori, men jeg synes, den nævnte vending rummer en insinuation, og jeg synes ærligt og redeligt, der er en lille bitte smule fornærmende i den. Enhver kæmper for sine synspunkter; det gør fru Grethe Philip og hendes parti også. Når man vil komme her og hævde, at vor valgkamp var udtryk for en forgrovet propaganda, synes jeg, det savner bevisførelse.

Og dertil vil jeg føje, at det er udtryk for en nedvurdering af det vælgerkorps, der har truffet sin beslutning. Tror man så ringe om det danske vælgerkorps, at bare en vældig propaganda fuldstændigt kan ændre folks votering angående et så vigtigt område som det, det her drejede sig om? Jeg synes, det er at undervurdere det danske vælgerfolk. Jeg mener, at jordlovsafstemningen — den folkeafstemning, der fandt sted — var „vox populi, vox dei“; det var folket, der talte, folkets røst, og den kan vi ikke bare feje til side og sige, at det var et propagandanummer, eller at det var, fordi vi ofrede så og så meget til det. Jeg er ærligt og redeligt dybt skuffet, og det er, fordi fru Grethe Philip sagde det her fra talerstolen, at jeg har følt mig foranlediget til at sige disse ord.

Jeg skal i øvrigt ikke fortabe mig i enkeltheder, men blot sige, at vi er ikke tilhængere af en forkøbsret, men af en tilbudspligt. Det konservative folkeparti og venstre har jo i fællesskab stillet forslag om, at der blev givet kommunerne tilbudspligt ved salg af ejendomme over 10.000 m².

Endelig vil jeg minde om, at tilskud fra staten til byggemodning af jord og til zoneændring har hr. Axel Kristensen og jeg jo igennem 3 eller 4 samlinger talt om, og vi

er lykkeligvis kommet til det resultat, at sagen i og for sig lovmæssigt set er i orden. Vi mangler pengene — det er vel det, det drejer sig om. Men altså: jeg er ikke uenig med forslagsstillerne på det område. Det er muligt, jeg gjorde mig skyldig i en fortalelse, første gang jeg havde ordet, men jeg er helt enig med hr. Jacob Sørensen i vurderingen af sagen, og jeg er også enig med ham i, at selvfølgelig vil vi da møde frem i et udvalg. Vi er enige i, at der er problemer; men jeg tror, at hr. Jacob Sørensen og jeg er væsentligt mere enige om, hvorledes de skal løses, end andre ordførere i denne sag.

Grethe Philip: Ja, jeg må jo begynde med at sige tak for et par venlige ord om min person som helhed; men hvad angår selve spørgsmålet, min bemærkning om den propaganda, som jeg opfattede som en i mange henseender forgrovet og vildledende propaganda før folkeafstemningen, var min tanke den, at så vidt jeg kunne se, lagde det konservative parti dengang meget stærkt op til at tale til folks primitive ejerfølelse — den følelse, som siger: dette er mit og må under ingen omstændigheder røres. Der er jo dog af og til tilfælde, hvor man bør vige noget, når det gælder denne hellige ejendomsret og navnlig rådigheden over det, man ejer, af hensyn til det vi sådan med et almindeligt udtryk kalder „almenvellet“ — og det synes jeg man fik meget lidt indtryk af i den propaganda, som dengang blev ført frem.

Når jeg sagde det så stærkt som „vildledende propaganda“ — det er naturligvis et kraftigt udtryk, det er jeg jo godt klar over — så gjorde jeg det specielt med tanke på den efterhånden meget berømte plakat med hånden ned over huset, som måtte give folk en fornemmelse af, at forslagene vedrørte noget andet og navnlig fik andre konsekvenser end dem, de rent faktisk ville medføre. Jeg er ikke i tvivl om, at det har haft den virkning — det er jo kommet frem i mange samtaler med enkelte mennesker — og jeg synes, det var et meget beklageligt indslag i hele den propaganda, der fra forskellig side blev anvendt over for vælgerne. Det, der støder mig, er ikke, at man er imod en sag — det hører jo med til hele demokratiet, at vi skal kunne diskutere sagerne —

[Grethe Philip.]

men at man, så vidt jeg kunne se, bevidst prøvede at spille på og give folk en forestilling om, at det, modparten ønskede, ville få andre konsekvenser end dem, vi måtte regne med at det faktisk ville få.

(Kort bemærkning).

Gottschalck-Hansen: Ja, jeg lyttede jo med interesse til fru Grethe Philips bemærkninger, men jeg må sige, jeg synes ikke, de motiverer anvendelsen af en så stærk terminologi som den, der blev brugt. Fruen brugte betegnelsen „primitive midler“. (*Grethe Philip:* Primitiv ejerfølelse!). Nå, o. k. „primitiv ejerfølelse“ — men det, det gælder om, er jo dog, at man i virkeligheden fremstiller det så enkelt, så klart og tydeligt for folk, som man kan. Jeg vil godt vedstå plakaten med hånden over huset, for i virkeligheden var billedet, hvis jordlovene virkelig var blevet gennemført — nu skal vi ikke fortabe os i en debat om dem, det er historie nu — og hvis man var kørt videre ad den vej, rigtigt. Og jeg vil vove at påstå, at når man føler en sådan risiko — ja, det er min opfattelse, og den har jeg lov at have — må det også være rigtigt, at man søger at pege på de risici, de konsekvenser og den fare, som det vil medføre ud fra ens opfattelse af, hvad der er ret, hvad der er rimeligt, og hvad der er retfærdigt.

Indenrigsministeren (*Hans Hækkerup*): Det vil bestemt ikke være nogen skuffelse for hr. Gottschalck-Hansen, at jeg erklærer mig ganske enig med fru Grethe Philip. Hånden over huset — det var bevidst vildledende. Enhver, der kendte de forslag, der var til folkeafstemning, vidste, at det lå der ikke i dem. Det var bevidst vildledende. Det synes jeg skal siges.

Alle, som endnu har i frisk erindring den valgkamp, kan naturligvis diskutere, hvad det var, der førte til resultatet. Var det plakaten, eller var det det ærede medlem hr. Erik Eriksens fikse bemærkning: alle, der er i tvivl, stemmer nej? Jeg ved det ikke.

Hr. Gottschalck-Hansen er en modig mand, omtrent den modigste i det høje ting, men det nærmer sig næsten overmod, når han tør nævne det konservative forslag om

tilbudspligt, for noget så latterligt har vi da aldrig set i dette ting.

Johan Asmussen: Jeg havde ikke haft noget imod, at det lille slagsmål, var blevet udkæmpet færdig først.

Må jeg sige til hr. Poul Dam, at det var indenrigsministeren og ikke mig, der bragte spørgsmålet om domstolene ind i denne diskussion. Jeg skal ikke nægte, at jeg finder det noget malplaceret, men lad nu det være. Både indenrigsministeren og hr. Poul Dam fremsatte imidlertid den statsretlige tanke, at folketinget er over alt andet. Den er tidligere blevet antydet og fremsat herfra. Må jeg ikke have lov at slå fast, at det er ikke rigtigt. Det er ikke rigtigt efter grundloven. Folketinget er ligestillet med den udøvende og den dømmende myndighed, og det er efter min mening statsretlig vranglære at ville påstå noget andet.

(Kort bemærkning).

Gottschalck-Hansen: Kun det ene til den højtærede indenrigsminister: nej, det undrede mig ikke, at ministeren var enig med fru Grethe Philip i denne sag. Men ministeren fremførte ikke ét eneste argument for eller bevis på, at påstanden var rigtig. Jeg synes, det er temmelig stærkt at føre en sådan påstand frem, at det er bevidst vildledende. Hvor er vi henne i al agitation, i al politik, hvis vi skulle begynde at læse hinandens valgprogram op? Man tror vel på det, man siger. Det gør socialdemokratiet formentlig, det gør andre partier, og det gør vi også, og så er man i sin gode ret til at fremføre det. Det er en nedvurdering af andre anderledes tænkende i tinget, hvis man fører sådan tale, som det her er sket. Det synes jeg vi skal holde os for gode til.

(Kort bemærkning).

Grethe Philip: Den skal blive ganske kort. Hr. Gottschalck-Hansen sagde, at man med plakaten bl. a. havde tænkt på de videre konsekvenser. Det skal jeg da ikke på nogen måde anfægte. Jeg vil blot sige, at sådan opfattede befolkningen det ikke. De troede, at det var de øjeblikkelige konsekvenser af lovforslagene gennemførelse på det tidspunkt.

(Kort bemærkning).

Poul Møller: Vi har åbenbart en dag, hvor socialdemokraterne kredser om deres nederlag, og da vil jeg gerne sige, at det er helt klart, at det lå i de forslag, der hang sammen med de jordlove, der var til folkeafstemning. Vi ved, at der var to sæt jordlove, et, der skulle til folkeafstemning, og et, der ville blive vedtaget om efteråret, hvis man sejrede ved folkeafstemningen, og da var der ekspropriationsret for kommunerne til byudviklingsformål også over for parcelhuse.

Derfor var det helt klart, at med jordlovenes fald faldt også disse love, som indeholdt ekspropriationsret til byudviklingsformål, også over for parcelhusejere, så plakaten var korrekt, og socialdemokratiet og det radikale venstre fik det nederlag, de skulle have på disse jordlove, fordi de udfordrede ejendomsretten i et land, hvor man har en forfatning, hvor der står i § 73, at ejendomsretten er ukrænkelig. Det var det, man ikke ville bøje sig for, så man måtte vente, til vælgerne havde svaret, at den var ukrænkelig, og det har ikke noget med en primitiv ejerfølelse at gøre. Det er det, som det radikale venstre og socialdemokratiet selv har været med til at vedtage i jordlovene, og ekspropriationen over for parcelhusejerne var helt klar i de jordlove, der faldt ved folkeafstemningen.

Indenrigsministeren (Hans Hækkerup): Hverken bestemmelserne om forkøbsret i forslagene eller bestemmelserne om ekspropriation kunne have været anvendt til ekspropriation af parcelhuse. Det er jo sandheden om det. Men det, man gjorde, var, at man over for befolkningen fremstillede det derhen: vedtages disse love, så kan staten eller kommunen tage hver enkelt mands hus, når det passer dem. Det var fremstillingen, og det er det, jeg kalder primitivt og bevidst vildledende.

Må jeg spørge hr. Johan Asmussen: hvor står det i grundloven, at domstolene kan tilsidesætte en af folketinget vedtaget og af kongen stadfæstet lov? Det står intet sted. Vi kan diskutere den statsretlige teori. Jeg mener, at det standpunkt, som det ærede medlem har — navnlig, hvis det går den

vej, at domstolene skal supplere sig selv — er udemokratisk til 100 pct.

(Kort bemærkning).

Poul Møller: Jeg vil ikke bruge så stærke ord, som indenrigsministeren bruger, men jeg kunne have brugt de samme ord, at det, indenrigsministeren nu gjorde forsøg på, er post festum en bevidst vildledning om de forslag, der da forelå. For det er helt klart, at til byplansformål og til byudviklingsformål kunne jordlovene være anvendt til ekspropriation også af parcelhusgrunde, og der var ikke tale om, at parcelhus- eller andre boliggrunde var fritaget, såfremt kommunen skønnede, at det var nødvendigt for byudviklingen at få fat i disse grunde til skoleformål eller boligformål eller til andre formål.

Jeg er derfor meget ked af, at indenrigsministeren nu så mange år efter ikke har noget andet forsvar for sine stærke ord end fejlagtige oplysninger her til tinget; men det kan jo skyldes, at det ikke er hjernen, men hukommelsen, der er noget i vejen med.

Indenrigsministeren (Hans Hækkerup): Til byplanmæssige formål — ja men det havde vi i forvejen. (Poul Møller: Nej!). Jo, jo. Vi har en række bestemmelser om ekspropriation, hvor offentlige formål kræver det, men det fremstilledes, som om man efter behag kunne smide den enkelte ud af hans ejendom. Det var den fremstilling, man gav, og det var den, der skabte frygten.

(Kort bemærkning.)

Johan Asmussen: Indenrigsministeren spørger mig: hvor i grundloven står der noget om, at domstolene kan påkende en grundlovsstridig lov? Det har jeg overhovedet ikke udtalt mig om; jeg forstår slet ikke det spørgsmål. Det ved vi da alle, at det ikke står der. Vi ved også alle sammen, at det lod man i sin tid netop med vilje ligge for at lade diskussionen om det svæve. Jeg har ikke udtalt mig om det. Det, jeg har udtalt mig om, er indenrigsministerens bemærkning om noget helt andet, nemlig den anden sag om domstolenes uafhængighed og tanken om en selvsupplering. Det

[Johan Asmussen.]

var om det, indenrigsministeren sagde, at det var i bund og grund udemokratisk, og det var dertil, jeg sagde: det er desværre for mig igen et eksempel på, at ministeren, med al respekt, efter min mening ikke altid er helt stiv i det demokratiske. Det er det, jeg har talt om, ikke det andet.

(Kort bemærkning).

Poul Møller: Det er ikke godt, at indenrigsministeren igen siger noget, der er forkert. Der kan ikke i dag eksproprieres, som der kunne det efter det forslag om byplaner, som regeringen dengang fremsatte. Efter forslaget om byplaner, som faldt sammen med de andre forslag, der faldt ved folkeafstemningen, kunne der eksproprieres private ejendomme,

„som omfattes af en godkendt eller under udarbejdelse værende byplan, og som det er af væsentlig betydning for det offentlige at råde over for at fremme en byudvikling i hensigtsmæssig tidsfølge.“

Det var lovforslagets ord, og det var langt videregående end den ekspropriationshjemmel, der findes, nemlig til vejformål eller lignende fælles offentlige formål. Man kunne efter denne formulering ekspropriere f. eks. parcelhusgrunde, hvis man ønskede, at der i stedet for skulle være etagehuse eller industriarealer. Det ligger helt klart, og det var også helt oplyst under udvalgsbehandlingen dengang, og ministerens udtalelser nu kan kun skyldes, ikke bevidst vildledning, for det tror jeg ikke om indenrigsministeren, men en dårlig hukommelse.

Indenrigsministeren (Hans Hækkerup): Jeg er taknemlig for, at det ærede medlem hr. Poul Møller citerede bestemmelsen. Den viser, hvor begrænset adgangen til ekspropriation var, og den dokumenterer, at derfor var plakaten forkert.

Hermed sluttede forhandlingen.

Forslagenes overgang til anden (sidste) behandling

vedtoges uden afstemning.

Anden næstformand (Thestrup): Efter de faldne udtalelser foreslår jeg, at de to forslag til folketingsbeslutning henvises til hver sit udvalg på 17 medlemmer. Hvis ingen gør indsigelse imod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående forslag til lov om ændringer i lukkeloven.

Valgt blev: *Albertsen, Lis Groes, Andreas Hansen, Poul Nilsson, Viola Nørløv, Axel Ivan Pedersen, Søgaard, Tastesen, Jens Peter Jensen (Sorø amt), Jens Frandsen, Holmberg, Nathalie Lind, Weikop, Ellen Strange Petersen, Stetter, Baumsgaard og Poul Dam.*

Den sidste sag på dagsordenen var:

Valg af 4 medlemmer til Kongeriget Danmarks Hypotekbanks bestyrelse.

(Jfr. tidenden sp. 3706).

Valgt blev: *Niels Mørk, Albertsen, Thisted Knudsen og Fanger.*

Anden næstformand (Thestrup): Der er ikke mere på dagsordenen.

Udvalget angående forslag til lov om ændringer i lov om kreditforeninger har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Folketingets næste møde afholdes tirsdag den 22. marts kl. 14 med følgende dagsorden:

1) *Første behandling af:*

Forslag til lov om Danmarks Statistik.

[Formanden.]

2) Første behandling af:

Forslag til lov om ændring i lov om oprettelse af en landsskatteret og om tilsynet med skatteligningen m. v.

3) Første behandling af:

Forslag til lov om indskud på kapitalbindingskonti.

4) Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:

Forslag til lov om ændring i lov om boligbyggeri.

5) Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:

Forslag til folketingsbeslutning om en reform af ejendomsbeskatningen [af Poul Dam m. fl.].

6) Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:

Forslag til folketingsbeslutning om foranstaltninger til støtte for kommunernes planlægning samt til modvirkning af grundspekulation [af Poul Dam m. fl.].

Angående folketingets arbejde de følgende dage i den pågældende uge henviste anden næstformand til den omdelte ugeplan.

Mødet hævet kl. 13⁴².

78. møde.

Tirsdag den 22. marts kl. 14.

Formanden: Medlem af folketinget H. C. Toft har meddelt mig, at han ønsker til økonomiministeren at stille følgende spørgsmål:

„Vil ministeren oplyse, hvilken sammensætning udvalget vedrørende statsinstitutioners og statsvirksomheders udflytning til provinsen har i dag, og tillige oplyse, hvornår man kan forvente en beretning om udvalgets arbejde?“
Spørgeren udbeder sig skriftligt svar.

Der er over for mig fremsat anmodning om, at det af Aksel Larsen m. fl. i oktober 1965 fremsatte lovforslag om oprettelse af det sociale boligbyggeris prioriteringsfond (boligfonden) henvises til behandling i det udvalg, som folketinget i fredags besluttede at nedsætte angående regeringsforslaget om ændring i loven om boligbyggeri. Det udvalg, som i november 1965 blev nedsat til behandling af førstnævnte lovforslag, må i så fald betragtes som bortfaldet.

Hvis ingen udtaler sig herimod, vil jeg betragte dette som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den første sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om Danmarks Statistik.

(Lovforslaget (nr. 148) findes i tillæg A. sp. 1873, fremsættelsen i tidenden sp. 3843).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Erling Olsen: Når den tekniske udvikling gør samfundet mere indviklet, kræves der øget viden for at træffe de rigtige beslutninger; det gælder i politik, det gælder i erhvervslivet, og det gælder i alt, hvad vi til daglig foretager os. Men til denne øgede viden hører også en bedre talmæssig belysning af samfundsforhold, og derfor hilser jeg med glæde det fremsatte lovforslag.